

León

Geschiedenis

Het is verleidelijk voor de inwoners van León om ter verklaring van de naam van hun stad trots te wijzen op de gelijknamige leeuwen op de drukste brug over de rivier de Bernesga. Toch is hun stad niet vernoemd naar deze dieren, ook al prijken ze op de stadsvlag en het wapenschild. In de eerste eeuw BC bouwde het Romeinse Legio VI Victrix hier een doorgangskamp dat uitgroeide tot vast legerkamp, knooppunt in het Romeinse wegennet. Op de term *legio* is de naam van stad en provincie León terug te voeren. In 586 slaagden de Visigoten onder leiding van Leovigild, na enkele mislukte pogingen, de vesting te veroveren. Zij noemden de plaats: Leione. Enkele stukken vestingmuur uit de 3e eeuw herinneren nog aan de Romeinse tijd; ook enkele delen van de middeleeuwse stadsmuur worden piekfijn in orde gehouden. In 712 kwam León al bij een eerste aanval in handen van de Moren waarna de stad grotendeels ontvolkt raakte. Ordoño I van Asturië wist haar in 850 te heroveren en zorgde voor herbevolking.

Koning Alfons VI verschaftte León in het jaar 1017 stadsrechten en de economie bloeide op. Bij de 'herovering' van het Iberisch Schiereiland op de Moren speelde het koninkrijk León een belangrijke rol. De stad wordt wel beschouwd als de bakermat van de parlementaire geschiedenis in Europa, omdat in 1188 koning Alfons IX er de Cortes bijeenriep,

waar voor het eerst in de geschiedenis naast edelen en geestelijken vertegenwoordigers van de steden welkom waren. In 1230 bracht Ferdinand de Heilige León onder de Castiliaanse kroon. Gedurende de volgende eeuwen, tot ongeveer 1830, was de stad economisch niet bijster belangrijk. Daarna kwam echter de steenkoolwinning ten noorden van León op gang met alle economisch positieve gevolgen vandien. Reeds in 1863 werd León bereikbaar per spoor. Vanaf 1960 zorgden mijnbouw en industrie voor een enorme bevolkingsaanwas, maar liefst een verdubbeling in dertig jaar.

Straatbeeld

León ligt op de meseta, op 840 meter hoogte en aan de samenvloeiing van de Bernesga en de Torio, aan drie kanten beschermd door gebergte. Het is een levendige provinciehoofdstad met een gemoedelijke sfeer, waar helaas de economische crisis in het straatbeeld zichtbaar begint te worden: achterstallig onderhoud aan kozijnen, restaurants die de luiken gesloten houden, winkels met opheffingsuitverkoop en opvallend veel bedelaars. Sommige grote stadsprojecten konden afgerond worden toen de financiën dat nog toelieten. In de stijlvolle centrale Barrio Húmedo met nauwe straten, sfeervolle pleinen en authentieke gevels is de sfeer de laatste veertig jaar niet wezenlijk veranderd. De parken, zoals de intieme Jardín de San Francisco, zijn nog goed onderhouden.

Plaza de los Granos

Monumentale gebouwen

De rijke geschiedenis van León weerspiegelt zich in vele monumentale religieuze en wereldlijke gebouwen. Het meest opvallend is de gotische kathedraal Santa María, waaraan vanaf de

dertiende eeuw, in opdracht van Alfons X de Wijze, zo'n tweehonderd jaar werd gebouwd. Vooral door het interieur met zijn immense hoogte, bekroond door talrijke gebrandschilderde ramen en enkele rozetten, behoort deze kathedraal tot de pronkstukken van de gotische bouwkunst. De rijkversierde notenhouten koorstoelen dateren uit de 15e eeuw. De ruime kloostergang naast de kathedraal en het bisschoppelijk museum met vele kostbaarheden zijn ook beslist een bezoek waard. De torens en de ramen van de kathedraal worden sinds enige jaren met de modernste conservatietechnieken be-

handeld. De financiering hiervan is een project onder het motto *Catedral de León, el sueño de la luz* (droom van licht) en tijdens het conservatieproces zijn van dichtbij de werkzaamheden te bezichtigen die deze droom voor de toekomst moeten veiligstellen.

De oorspronkelijk elfde-eeuwse romaanse basiliek, voluit Real Colegiata Basílica de San Isidoro, is alleen al zeer de moeite waard vanwege het mausoleum, het Pantheon. Het bevat de graftomben van twaalf Leonese koningen en hun familieleden. Je kijkt er je ogen uit op de plafond- en wandfresco's. Behalve zeer levendige bijbelse voorstellingen betreft dat ook een calendarium met voor elke maand een mythische figuur, tezamen een metafoor voor het verstrijken der tijd. De meest

waardevolle archiefstukken in het museum van de basiliek zijn de kelk van de Leonese koningin Urraca en een ivoren relikwieën-kistje, de Arqueta de los Marfiles, beide elfde-eeuws. Buiten in de stad staat sinds 2001 een stijlvolle beeldengroep van de beeldhouwer Salud Parada, de drie *infantas* van het koninkrijk León voorstellend, een hommage aan koningin Sancha van León (1013-1067), de opdrachtgeefster van het San Marcoshospitaal voor de arme bevolking, met haar dochters Urraca en Elvira. Alledrie vonden hun laatste rustplaats in het pantheon.

Las tres infantas

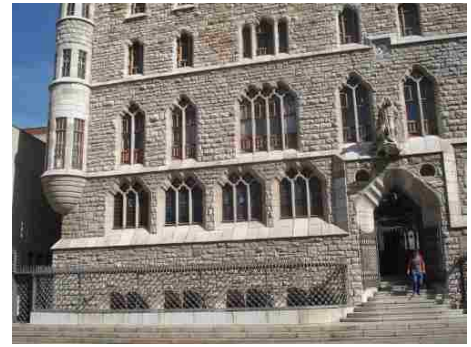
In het Klooster San Marcos, gebouwd vanaf de 16e eeuw in platereske en renaissansesstijl, is sinds 1964 een luxe parador gevestigd. Zowel de langgerekte frontgevel aan het ruimbemeten voorplein als de koele patio en ruimtes binnen maken een voorname

indruk. Op het plein tuurt een anonieme pelgrim naar de gevel met zijn vele bijbelse en historische figuren van de hand van de zestiende-eeuwse beeldhouwer Juan de Juni. Dat in León twee routes naar Santiago de Compostela samenkomen, is duidelijk te merken aan de vele buitenlandse 'pelgrims'.

Opmerkelijk is het enige gebouw van Antoni Gaudí in León, Casa Botines uit 1881-1882. Pas bij nauwkeurige beschouwing is het herkenbaar als een vroeg bouwwerk van deze Catalaanse architect. De naam is een hommage aan een uit Catalonië afkomstige lommerdhouder en zakenman. Diens compagnons vroegen Gaudí als bouwmeester voor een nieuw handelsgebouw, op aanbeveling van Eusebi Güell, hun handelspartner in Barcelona. Gaudí nam de opdracht aan omdat hij toch in de buurt was, namelijk in Astorga voor de bouw van het bisschoppelijk paleis. In de benedenverdieping werd het handelshuis gevestigd, de bovenverdiepingen hadden een woonbestemming.

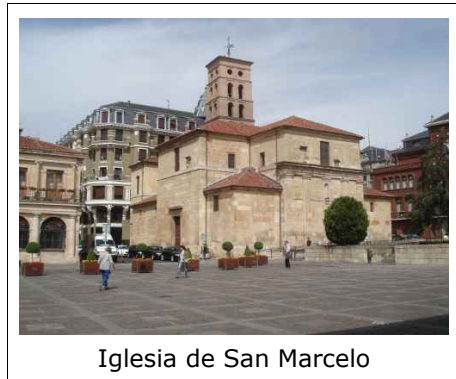

Vergeleken met menig ander gebouw van Gaudí is het architectonisch ingetogen, symmetrisch en met identieke torens, maar toch duidelijk modernistisch in detaillering en verrassend in technische durf. Boven de hoofdingang prijkt sint Joris met zijn draak. In 1931 kwam het gebouw in bezit van een spaarbank die het liet restaureren, waarbij nogal werd afgeweken van het oorspronkelijke bouwplan. Bij een tijdelijke verwijdering van Joris in 1950 bleek zich in een nis erachter een loden buis te bevinden met de originele bouwtekeningen en berekeningen van Gaudí. Later, in 1996 werd het gebouw van verder verval gered door een verantwoorde restauratie door de Caja España, die er nog steeds zetelt. Ertegenover zit op een bankje, gemoedelijk tussen de duiven, een bronzen Gaudí, een werk uit 1998 van José Luis Fernández.

Casa de los Guzmanes

Ondanks de tegenstand destijds tegen de bouw van Casa Botines op die plek blijkt het op die plaats niet te misstaan en zelfs fraai te contrasteren met het Palacio de los Guzmanes ernaast. Dit stadspaleis werd in de zestiende eeuw in renaissancestijl gebouwd. Het is maar gedeeltelijk te bezichtigen, want tegenwoordig zetelt hier het provinciaal parlement, dat het als een inspirerende werklocatie zal ervaren. Sfeerbepalend aan dit gebouw zijn een ruime patio met twee zuilengangen en glas-in-loodramen met alledaagse taferelen.

Iglesia de San Marcelo

Eveneens aan het San Marceloplein staan de gelijknamige kerk en het voormalige gemeentehuis, waarin zich een collectie schilderijen van de koningen van León bevindt. San Marcelo is de beschermheilige van León, een heilige met een opmerkelijk levensverhaal: hij was een Romeins centurion die in het jaar 298 het leger afzwoer, ter dood werd veroordeeld en in Tanger werd onthoofd. Zijn stoffelijke resten werden in 1493 naar León overgebracht. Hij is uiteraard ook patroonheilige van gewetensbezwaarden. De andere officiële schutspatroon van de stad en de provincie is sinds 1914 La Virgen del Camino. Zij wordt vereerd op grond van een 'verschijning' in 1505.

Het Palacio del Conde Luna dateert uit de veertiende eeuw; uit die tijd resteert slechts het middengedeelte van de voorgevel. Ooit opereerde de Inquisitie vanuit dit gebouw. Het sobere gebouw met stompe toren werd vanaf 1973 niet al te zorgvuldig gerestaureerd en uitgebreid. Bij het renaissancestische Casa de Las Carnicerías, middenin de Barrio Húmedo, de meest levendige wijk van de stad, doet slechts de naam nog denken aan de oorspronkelijke bestemming: huis van het slagsgilde. Momenteel is er een bank in gevestigd en vinden er af en toe exposities en culturele evenementen in de benedenzaal plaats.

Musea

Het Museo de León met afdelingen archeologie, kunst en numismatiek, gesticht in 1869, was oorspronkelijk gehuisvest in het Klooster San Marcos, tegenwoordig in het Edificio Pallarés, met een kleine dependance in het klooster. Een bijzonder museumstuk is de Cristo de Carrizo, een slechts 33 cm hoog romaans kruisbeeldje, in de elfde eeuw uit ivoor gesneden in een ivoorwerkplaats te León, in opdracht van Graaf Ponce de Minerva. Het is afkomstig uit een cisterciënzer nonnenklooster en heeft aandoenlijk disproportionele lichaamsverhoudingen, ogen van git en gaten in de rug en achter de knieën, bedoeld voor kleine relikwieën. Het kruis is van veel later.

Het museum Sierra Pambley is te vinden in een voormalig woonhuis, dat in 1848 schuin tegenover de kathedraal werd gebouwd. Het grootste deel van het huis geeft, ingericht met kundig gerestaureerd origineel meubilair, een goed beeld van het dagelijks leven van een welgestelde juristenfamilie in de negentiende eeuw. Op de eerste etage bevinden zich voorname ontvangstruimten in neo-rococo-stijl, de tweede etage is aanmerkelijk soberder ingericht. Opmerkelijk zijn de efficiëntie van de inrichting en de vele technische snufjes. Beneden is een zaal, de Sala Cossío, die met allerlei voorwerpen een toelichting biedt op het lange

tijd door de Stichting Sierra Pambley gefinancierde onderwijs. Bij deze onderwijsmethode werd uitvoering gegeven aan de ideeën van het Institución Libre de Enseñanza, in 1876 op initiatief van de pedagoog Francisco Giner de los Ríos opgericht. Deze methode werd gekenmerkt door intuïtief en zelfontdekkend onderwijs, met veel aandacht voor natuurwetenschappen, onafhankelijkheid van de staat en uitbanning van politieke en religieuze invloeden. In León was Manuel Bartolomé Cossío de voortrekker van deze beweging, die uiteraard in de Franco-tijd werd verboden, maar in 1978 een herstart maakte.

Behalve representatieve gebouwen uit vroeger eeuwen staan in León ook enkele opvallende recente gebouwen, in het bijzonder het in 2005 geöpende MUSAC van het architectenbureau Mansille en Tuñón, dat in 2007 door de EU geëerd werd met de Mies van der Rohe-Prijs voor Hedendaagse Architectuur. Dit museum voor contemporaine kunst is met zijn lange gevel van ramen in regenboogkleuren niet te missen. Dezelfde architecten ontwierpen ook het Auditorium. Verder is er een gloednieuw Congresgebouw en het meest recent werd opgeleverd het AVE-station, het station voor de hogesnelheidstreinen, waarmee León uitstekend bereikbaar is.

De haan van León

Op de toren van de basiliek geeft een stralende windhaan de windrichting aan, mogelijk al sinds de bouw van de toren in de elfde eeuw. De haan is het symbool van León en de toren heet sinds mensenheugenis *La torre del Gallo*. Geen enkel bewaard gebleven geschrift verhaalt over de afkomst van de haan of waarom hij daar geplaatst is. Recentelijk werd een tipje van de sluier opgelicht: bij de restauratie van de toren werd de haan voor een schoonmaakbeurt omlaag getakeld en met hedendaagse technieken grondig onderzocht. Hij blijkt van massief koper met gouden deklaag en tot verbazing van de onderzoekers vervaardigd begin zevende eeuw, in voorislamitische tijd! En waarschijnlijk is de haan afkomstig uit het gebied rond de Perzische Golf. Vast staat dat koning Khusro II van de Sassaniden (590-628) de kruisen op christelijke kerken in door hem veroverde gebieden liet vervangen door hanen.

Hoe echter dit exemplaar in León terecht kwam, blijft gissen. Een geschenk? Oorlogsbuit? De naspeuringen gaan voort, maar misschien is het nooit meer te achterhalen. Nu staat een replica van de haan op de toren en het origineel onder een glazen stolp, middelpunt van een kleine expositie in een ruimte bij de romaanse kloostergang.

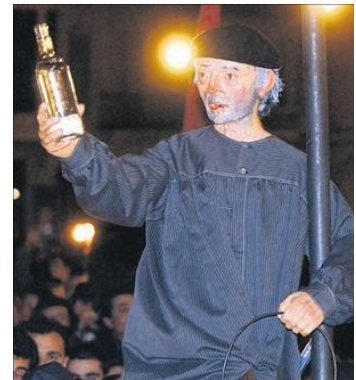
Vissers hebben bij het begrip 'de haan van León' overigens een heel andere associatie, namelijk van de twee hanenrassen, *Indio de León* en *Pardo de León*, die al vanaf de zestiende eeuw gekweekt worden in de streek ten noorden van León, geconcentreerd rond het dorp La Vecilla, maar niet voor hanengevechten. Rappe handen

maken uit de veren van de hanen kunstvliegen die zeer geliefd zijn bij sportvissers en volgens kenners de allerbeste voor de forellenvisserij.

Een heidense processie?

Duizenden bezoekers komen zich jaarlijks in de nacht van Goede Vrijdag in León vergapen aan een merkwaardige processie. Het betreft *El entierro de Genarín* (de begrafenis van Genarín), zoals beschreven in het gelijknamige boek uit 1981 van Julio Llamazares en in 2008 verfilmd door Nacho Chueca in de documentaire *Bendito Canalla* (Heilige schurk). De oorsprong: in 1929 werd in genoemde nacht Jenaro Blanco, een alom bekende drinkebroer, in laveloze toestand overreden, nota bene door de eerste vuilnisauto van de stad. Vier van zijn makkers organiseerden prompt een stille tocht tot zijn nagedachtenis, en gingen zich de evangelisten van Genarín noemen. Sindsdien vindt elk jaar *El entierro de Genarín* plaats, bestaand uit een rijkelijk besproeide maaltijd van de Broederschap van Genarín, met vele heildronken, een lange declamatie en een processie door de stad. Daarna vindt een symbolische offerande plaats van een fles *orujo* (Jenaro's lievelingsdrank) met de levensmiddelen waarop hij placht te leven (een brok kaas, een homp brood en een sinaasappel) plus een lauwerkrans. Een lid van de broederschap plaatst die artikelen in een nis bovenin de eeuwenoude muur bij de Arco de la Cárcel, boven de plek waar Genarín zijn einde vond. In 1957 werd de processie verboden, maar in 1977 in ere hersteld en oogluikend weer toegestaan. De officiële aanvraag van een heiligverklaring is wellicht zijn volgelingen wat te gortig, maar aan de officiële 'Nuestro Santo Padre Genarín' worden inmiddels vier wonderen toegeschreven. Het eerste verrichtte hij onmiddellijk na zijn overlijden: een na het fatale ongeluk toegesneld hoertje legde een krant op het gezicht van de stervende, zag daarop later zijn konterfeitsel afgedrukt en besloot, voortaan in een klooster te gaan dienen. Zijn andere drie wonderen overtuigen ook alleen zijn gelovigen. Het hele gebeuren lijkt een parodie op serieuze processies, maar wordt met eenzelfde ernst uitgevoerd.

Een oud Leonees gezegde luidt: 'El que a León vino y no vino a beber vino no supo a lo que vino'. In vertaling gaat de woordspeling verloren, maar de bedoeling is de bezoeker te wijzen op de luchtige kant van de stad. León is niet zo sober als het weleens wordt voorgesteld.

Heleen Peeters, 10 september 2012